بسم الله الرحمن الرحيم

KUR'AN'I ve AYETLERİNİ BİLMEK vs. İNANMAK

Aklını ve amellerini Kur'an ile inşa etmeye karar vermiş her insan öncelikle "bilmek" ve "inanmak" arasındaki farkı bilmelidir çünkü bu iki kavram arasındaki farkın bilinmemesi, inanca konu olacak şeylerle bilgiye konu olacak şeylerin birbirine karışmasına neden olur.

Bu iki kavram, kendilerine ait, bir diğeri ile kesişmeyen iki anlam alanına sahip değildir, tam tersi bunlardan biri asl-ı hakiki diğeri ise asl-ı mecazi'dir. 'Mantık' ilminin terimleri ile ifade edecek olursak; biri "ASL-I HAKİKİ" diğeri ise "ASL-I İZAFİ"dir.

Bu iki kavramın anlam alanlarını tespit etmek (kanaatimce) şu sorunun cevabına bağlıdır: *"Bilmek mi inancı mümkün kılar yoksa inanç mı bilmeyi?"*

İşin içinde "bilmek" olunca ister istemez "bilgi" kavramı da söze dahil edilmek zorundadır ve haliyle "bilgi" denilince de "kesbi, vehbi, huduri bilgi" türleri de kendiliğinden konuya dahil edilecektir.

Meseleye 'kesinlik' ve 'sabitlik' açısından bakılacak olursa *"İnanç sabittir, kesin bilgi ise değişkendir."* demek zorunludur.

Eskiler bazı tanımlarında "bilmek" ve "inanmak" kavramlarını birlikte kullanmışlardır. Mesela *'ilm'* kelimesinin tanımını yapanlar 'bilme'nin "nefiste oluşan kesin kanaat" olduğunu söylemişlerdir. Bu tanımdaki 'kanaat' kelimesi 'inanç'a tekabül etmektedir.

Mutasavvıflar ise işi bir adım ileri taşıyarak "bilmek" denilen şeyin teori ve pratik ile birlikte olduğunda gerçekleşeceğini söylemişlerdir ki bu söylemlerine birçok kelamcı ve filozof da katılmıştır. Onlara göre bir şey hakkında bilgi sahibi olmak onu bilmek değildir. Bilmek, bilgi sahibi olunan şeyi bizzat deneyimlemektir. Mesela, 'elma' hakkında her türlü teorik bilgiyi bilen biri elmayı bilmiş olmaz, ta ki tadana kadar.

Mevzuyu felsefi, kelami ve tasavvufi boyuttan çıkarıp asıl gayeye gelecek olursak; bilindiği üzere her mümin Kur'an'a iman etmek zorundadır fakat Kur'an'ın nesinin bilginin, nesinin inancın konusu olduğu bilinmez ise inancın sabit bir hâle gelmesi de mümkün değildir. Mesela, Kur'an'ın işaretlerden, kelimelerden, cümlelerden ve pasajlardan oluşmuş nesnel bir gövdesinin olması kesinlikle inancın konusu değildir; bu, bilginin konusudur. Bilginin konusu olan her şey bir İSPATA muhtaçtır.

Meseleye bu açıdan bakıldığında "bilme"nin önce, "inanma"nın sonra gerçekleştiği zehabına kapılabilinir fakat meseleye biraz daha derinlemesine bakıldığında bilgiye konu olan her şeyin önce bir inanç süzgecinden geçtiği anlaşılacaktır çünkü bilgi ancak ispata dayanırsa bilgidir ama öte yandan her ispat edilen şey eninde sonunda açıklanması ve ispat edilmesi mümkün olmayan bir 'KANAAT'e yaslanır. Mesela, Kur'an ayetlerini anlamaya çalışırken NAHV ve SARF ilmine yaslanırız. Bu ilimlerin kapsamına giren her bilgi kesinlikle İSPAT edilir.

Merfu'nun ispatı cümlede "fail, müpteda, haber veya naibi fail" olmasıdır. Mecrur'un ispatı ya harf-i cer'dir ya da izafette muzafun ileyh olmaktır. Bir kelimenin muzafun ileyh veya müpteda olduğunu tespit etmek İSPATTIR fakat bir adım ileri gidip *"Failin, naibi failin, müptedanın veya haberin ispatı neden MERFU'luktur?"* diye bir soru sorulsa işte burada İSPAT mümkün değildir.

Burada kesinlikle İNANÇ devreye girer. Şöyle ki; işaretler, kelimeler ve cümleler kesinlikle VAZ yoluyla oluşurlar. Sadece Kur'an değil yeryüzündeki tüm dillerdeki tüm kelimeler, kurallar ve anlamlar vaz yoluyla oluşmuştur. Üstelik hiçbir dilde hiçbir insan hiçbir VAZ'a şahit olmamıştır yani dillerin vaz'ı deneyime kapalıdır, ispata kapalıdır. İşte, burada İNANÇ devreye girer ve bu VAZ'ı kimin/kimlerin yaptığı hususunda verilen bir HABERE (ki o haber teste kapalıdır) inanılır.

Dillerin kaynağı ister "insanlardır" denilsin isterse de "Yüce Allah'ın bağışıdır" denilsin her iki haber de teste ve deneyime kapalıdır. Bu haberlere sadece ya inanılır ya da inanılmaz. Aynı şekilde Kur'an başta sona bir VAZ ürünüdür. Bu vaz'ın Allah tarafından yapıldığına ya inanılır ya da inanılmaz. Bu, teste ve deneyime kapalıdır.

O halde Kur'an hakkındaki her bilginin temelinde sadece İNANÇ vardır. Bu arada hatırlatalım ki Kur'an'ın Allah katından olmadığına inanmak da bir İNANÇtır.

O halde insan türünün Kur'an karşısında iki seçenekten birini seçmekten başka yolu yoktur:
1- Kur'an'ın Allah katından olduğuna İNANMAK.
2- Kur'an'ın Allah katından olmadığına İNANMAK.

Hangisi seçilirse seçilsin Kur'an okuyan bir kişi Kur'an'dan edindiği bilgilerle inancını temellendirir yani insan türü ister birinci ister ikinci şekilde inansın, Kur'an okumaya devam ettiği müddetçe inancını temellendirecek bilgiler edinir.

Şu haliyle *"Bilgi sadece inancı temellendirmek içindir."* diyebiliriz fakat tam burada şöyle bir itirazın geliştirilmesi mümkündür: *"Yeryüzündeki pek çok insan sizin belirttiğiniz gibi iki seçenekten birini değil üçüncü seçeneğe sahiptir, Kur'an'dan bihaberdirler."* Bizim yukarıdaki tasnifimizin ikinci şıkkına girenlerin durumları ne olursa olsun sonunda onlarda Kur'an'ın Allah katından geldiğine dair bir inanç oluşmamışsa ikinci şık kapsamına girerler. Konu "bilmek ve inanmak" kavramları olunca Kur'an'a bilmeden iman edenlerle Kur'an'ı bilmedikleri için kendilerinde inanç oluşmamış kişiler aynı kefede değerlendirilmek ve meselenin kapsamı daraltılarak söze devam edilmek zorunludur yani söz; bilmeyi bilenler, inanmaya inananlar hakkında devam edecektir.

Şu hâlde bizim yukarıdaki ikili tasnifimiz Kur'an okuyan kişileri kapsamaktadır. Mesela, pek çok ateist, deist veya başka inançlara mensup olanlar Kur'an'ın Allah katından olmadığını ispat sadedinde sürekli Kur'an okurlar yani bunlar Kur'an'ın Allah katından olmadığına İNANMIŞ, sonra da bu inançlarını temellendirmek için Kur'an okumaktadırlar. Bu noktada, Kur'an'ın Allah katından olmadığına inanan ile Kur'an'ın Allah katından olduğuna inanan ama Kur'an okuyan herkes 'BİLMEK' açısından eşittir. Her iki taraf da inancını Kur'an ile temellendirmek istemektedir sonuçta. Bu iki tarafı birbirinden ayıracak temel sorular ve hatta temel ön kabuller vardır. Kur'an'ın Allah katından olduğuna inanan biri Kur'an'da inanmayı imkânsız hâle getirecek bir bilginin olabileceğine hem inanmaz hem de ön kabul olarak bunu almaz, alamaz. Kur'an'ın Allah katından olmadığına inanan biri ise tam tersi Kur'an'ın inanılacak bir

kitap olmadığı ön kabulü ile Kur'an okur yani ona göre Kur'an'da inanılması imkânsız pek çok bilgi vardır.

Güncel örnekler verilecek olursa: Allah'ın saptırması, kalpleri mühürlemesi, kadınların dövülmesi, kölelik, Kur'an dilinin ERKEKSİ oluşu, şahitlik, boşanma meseleleri, yaratılış vs. gibi konular Kur'an'a inanmama inancını seçenlerin, İNANMAMA İNANÇLARINI GEREKÇELENDİRME çabalarıdır.

En başa geri dönecek olursak: 'BİLMEK' ile 'İNANMAK' arasındaki çizginin netleşmemesi, hangi kavramın izafi hangi kavramın hakiki olduğunun tespit edilmemesi ne yazık ki sadece Kur'an'ın Allah katından olmadığına inananların değil aynı zamanda olduğuna inananların da hem bilgide hem inançta temelsiz bir yere gelmelerine neden olmuştur.

Meseleyi,
1- Kur'an'ın Allah katından olduğuna İNANMAK
2- Kur'an'ın Allah katından olmadığına İNANMAK
şeklinde iki kategoriye ayırdık. Bu taraflardan birini temellendirdiğimizde bu temelin zıttı diğer taraf olmaktadır. Bu yüzden merkeze birinci şıkka girenleri temel alarak devam edelim.

Kur'an'ın Allah katından olduğuna inanmak inancın konusudur ve bu ispat edilmesi hem imkânsız hem de gereksiz bir sabitedir. Buradan sonrasındaki her şey önce bilginin sonra inancın konusudur.

"Kur'an'ın Allah katından verilmesi" inancın konusu ise
1- VERİLME ŞEKLİ
2- VERİLENİN ŞEKLİ
3- VERİLEN
4- VERİLENİN VERMESİ
bilginin konusudur yani Kur'an'ın içeriği üçüncü tarafa kapalı VAHY şeklinde verilmesi, yazı veya hitap halinde verilmesi, verilenin toplu veya parça parça olması. Hz. Muhammed'e verilmesi artık bilginin konusudur ve bunlar bilginin konusu oldukları için İSPATA muhtaçtırlar. İşte bu noktada elde edilen her ispat Kur'an'ın Allah katından olduğuna inanmanın GEREKÇELERİDİR. Bu, fazlalaşan yani sabit olmayan bir şeydir.

Kanaatimce Kur'an'ın pek çok yerinde geçen *"imanlarını artırdık"* ifadesi de bununla alakalıdır çünkü her ispatlanmış gerekçe Kur'an'ın Allah katından olduğu inancını daha da pekiştirir.

Meseleye bu açıdan bakıldığında 'bilgi' olarak ortada dolaşanlara sorular soralım:
1- Kur'an tarihini anlatan rivayetler Kur'an'ın Allah katından olduğu inancını pekiştiren bir bilgi midir yoksa tam tersi inancı içten içe kemiren bir bilgi midir?
2- Bizim *"Kur'an'ı Kur'an ile anlama"* yöntemi çerçevesinde ortaya koyduğumuz "sadece son resulün değil tüm resullerin yazılı vahye muhatap olduğu" bilgisi inancı pekiştiren bir bilgi midir yoksa inancı kemiren bir bilgi midir?
3- HANGİSİ İSPATLANABİLİR, HANGİSİ İSPATLANAMAZ?

İşte, tam burada aslında BİLME'nin konusu olan bilgiler birdenbire inancın konusu olmaya başlamaktadır.

Şöyle ki: Kur'an'ın Allah katından olduğuna inanıldı ama Kur'an'ın oluşumunun da rivayetlerde anlatıldığı gibi olduğu kabul edildiyse devreye başka inançların da girmesi gerekmektedir. Lütfen dikkat; "DEVREYE BAŞKA İNANÇLARIN DA GİRMESİ" cümlemiz bilginin konusu olması gereken bir şeyin inancın konusu olduğunun bilinmesi için kurulmuştur.

Söz konusu ettiğimiz o BAŞKA İNANÇLAR nelerdir?
1- Muhaddise inanç.
2- Aradaki ravilere inanç.
3- Bilgi aktarımının dosdoğru yapıldığına inanç.
4- Müşahitlerin gerçekten müşahit olduğuna inanç.

Bunlardan birine bile inanılmaması durumunda Kur'an tarihi hakkındaki rivayetlerin tamamı bir işe yaramaz oysa bunlar inancın konusu olmazlar, olamazlar; bunlar "bilmenin" konusudur.

İşte burada 'inanç' ve 'bilgi' yer değiştirmektedir. İnanç ve bilginin yer değiştirmesi ise HAKİKİ olan ile İZAFİ olanın yer değiştirmesidir ki bu da en sonunda EPİSTEMOLOJİK yapının tepetaklak olması anlamına gelmektedir.

Hiçbir rivayet İNANCIN konusu olmaz, olamaz.

Kur'an ayetlerinin 'bilgi'nin konusu olması Kur'an'ın Allah katından geldiği İNANCINA yaslanmaktadır; bu inanç asla %99,99999999 olmaz, olamaz.

Rivayetlerin 'bilgi'nin konusu olması ise rivayetlerin %100 Allah resulüne ait olduğu inancına yaslanmaktadır; HALBUKİ bu, inancın değil bilginin konusudur.

Kimse bu boyutta ve keskinlikte söylemese de RİVAYETLERE İMAN, kitaba imanın yerini almıştır oysa ne rivayetler ne de Kur'an ayetlerinin nesnel değeri inancın konusu değildir, bilginin konusudur. Böyle olunca sadece rivayetlere iman edenler değil, iman etmeyenler de bilginin konusu ile imanın konusunu birbirine karıştırmaktadır.

Mesela 19cuları ele alalım. Bunlar 19'a iman etmişlerdir oysa ortaya imanın konusu olan değil, bilginin konusu olan şeyler koymaktadırlar çünkü ortaya koydukları her şey teste ve deneyime açıktır, teste ve deneyime açık olan her şey ise bilginin konusudur imanın değil.

"Besmelede 19 harf var buna inan." Bu hiçbir şekilde İNANCA temel olmaz çünkü saymak mümkündür ve sayılan şey iman gerektirmez. *"Falan suredeki falan harfleri saydık, 19'un şu kadar katı…"* Bunlara benzer bilgilerin hiçbiri inancın konusu değildir.

Aynı şekilde Kur'an ayetlerinin asıl yazısının noktasız ve harekesiz olduğu, inancın değil bilginin konusudur.

Yazıdaki kelime seçimleri ve onların ardışıklığı da nesnel olarak bilginin konusudur.

Daha açık bir ifadeyle işaretler, kelimeler ve cümleler VAZ edilmiştir. Bu vaz Allah'ın indindendir; buraya kadar inancın konusudur fakat cümlelerdeki NAHV ve SARF yapısı bilginin konusudur. İşte, sarf ve nahv kullanılarak elde edilen her bilgi ispat ister ve ispatlanan her bilgi bu vaz'ın Allah katından olduğu inancını pekiştirir veya zayıflatır.

"Kur'an'da inanmayı imkânsız hale getirecek bir bilgi olmaz." cümlesi bir inançtır. Bu inancın anlamlı hâle getirdiği her bilgi ispattır ve inanca bir gerekçedir yani Kur'an'a inanmak "ASL-I HAKİKİ"dir, bu inancın gerekçelendirildiği her bilgi ise "ASL-I İZAFİ"dir.

Bu noktada Kur'an'dan elde edilen bilgilerin çoğalmasının önü açıktır çünkü bu bilgilerin tamamı Kur'an'ın Allah katından olduğu inancı sayesinde ANLAM kazanmaktadır fakat unutulmamalıdır ki hiçbir bilgi Kur'an'ın Allah katından olduğu inancının üstünde değildir ve olamaz da. Buradan sonrasında ASL-I HAKİKİ'den referans alan her bilgi inanç doğurur ve Kur'an'a dair her inanç daima "KUR'AN ALLAH'IN KİTABIDIR." inancının himayesinde olmak zorundadır.

Kur'an'ın içeriğine dair her soru eninde sonunda "ÇÜNKÜ ALLAH'IN KİTABIDIR." cümlesine gelip dayanmak zorundadır ve bu cümleden daha ötesi yoktur.

Kusursuzluk sadece Âlemlerin Rabbi Allah'ın olabileceği bir şeydir.

الحمد لله رب العلمين

Ramazan Demir
24.12.2024